

PRZEGLĄD

ROLNICZY, HANDLOWY I PRZEMYSŁOWY

Pismo bezpłatne, wychodzące dwa razy na tydzień

przy
DZIENNIKU WARSZAWSKIM.

N^{ER} 80.

WARSZAWA.—NIEDZIELA

Dnia 2 (14) Października 1855 roku

WIADOMOŚCI URZĘDOWE.

Komisja rządowa przychodów i skarbu.—W rozwiązaniu przedstawionej przez jedną z komor granicznych kwestji, czy cudzoziemcy opatrzeni pełnomocnictwami kupców gildyjnych do zajmowania się ich interesami celnymi na komorach w Królestwie, mogą zajmować się temż interesami na zasadzie samych pełnomocnictw, bez zapisania się do kupiectwa gildji 16j, wydział celny przy kancelarji przybocznej JO. Księcia Namiestnika Królestwa, po zniesieniu się z komisją rządową przychodów i skarbu i departamentem handlu zewnętrznego, postanowił: 1) że cudzoziemcy zgodnie z art. 634 ustawy handlowej Cesarstwa, mogą zajmować się na komorach w Królestwie interesami celnymi, lecz tylko na mocy pełnomocnictw udzielonych im przez kupców Cesarstwa i Królestwa prowadzących handel towarami zagranicznymi, interesami zaś celnymi kupców zagranicznych z mocy art. 636 ustawy handlowej Cesarstwa i art. 69 ustawy gildyjnej Królestwa, wolno jest zajmować się cudzoziemcom, lecz takim tylko, którzy są zapisani w poczet kupców zagranicznych zamieszkałych; 2) że pełnomocnictwa tego rodzaju udzielane cudzoziemcom przyjmować należy pod warunkami określonymi w art. 637 ustawy handlowej Cesarstwa, to jest, każdy cudzoziemiec posiadający pełnomocnictwa do zajmowania się interesami celnymi, obowiązany jest złożyć deklarację, że pod zasłoną tegoż pełnomocnictwa nie będzie prowadził handlu, że będzie stosował się do wszystkich przepisów celnych i jeżeli dostrzeżeniem będzie, że do tych lub innych przepisów nie stosuje się, odjętem mu zostanie prawo zajmowania się w przyszłości interesami celnymi; 3) że pełnomocnictwa takie na zasadzie istniejących w Królestwie przepisów stempowych i zgodnie z art. 192 ustawy celnej dla Królestwa, winny być pisane na papierze stempowym Królestwa ceny kop. 30; 4) że podobnie jak patenta gildyjne, tak samo i pełnomocnictwa corocznie odnawiane być winny; 5) że każde pełnomocnictwo, skoro komorze złożonem zostanie, zapisywane będzie dosłownie do zaprowadzić się winnej oddzielnej w tym celu księgi, a następnie na żądanie interesenta onemuż w oryginalnie zwrócone.

OGŁOSZENIE.

Dyrekcja ubezpieczeń po zamknięciu ksiąg i złożeniu najwyższej izbie obrachunkowej rachunków za rok 1854, główniejsze z tychże wypadki podaje do wiadomości powszechnej jak następuje:

1. Ubezpieczenie zabudowań od pożaru.

Ubezpieczenia zabudowań z końcem roku 1853 wynosiły: w miastach rubli srebr. 54,292,660, we wsiach rs. 101,297,720, razem rs. 155,590,380. W ciągu roku 1854 potraciwszy zmiany i ubytki, przybyło: w miastach za rs. 629,280, we wsiach za rs. 1,877,930, razem za rs. 2,507,210. Ogół zatem ubezpieczenia zabudowań z końcem roku 1854 wynosił w miastach rs. 54,921,940, we wsiach rs. 103,175,650, czyli razem rs. 158,097,590.

Co do składek od ubezpieczonych zabudowań.

Składki z końcem roku 1853 do pobrania pozostałe, wynosiły rs. 250,311 kop. 59³/₄; składki na rok 1854 rozpisane wynosiły rs. 878,139 kop. 45, było do poboru razem rs. 1,128,451 kop. 4³/₄. Na rachunek powyższej sumy wpłynęło w ciągu roku 1854 rs. 855,123 kop. 87; przeto składki z końcem roku 1854 do pobrania pozostałe, wynosiły sumę rs. 273,327 kop. 17³/₄.

Co do wynagrodzeń za pogorzałe zabudowania.

Z wynagrodzeń w latach poprzednich przyznanych, a z rozmaitych przyczyn po koniec roku 1853 nie podniesionych, pozostało do wypłaty rs. 715,128 kop. 55. W ciągu roku 1854 przyznała dyrekcja za pogorzele w tymże roku i w latach poprzednich wydarzone, rs. 626,538 kop. 31³/₄, należało razem rs. 1,341,666 kop. 86³/₄. Na rachunek sumy powyższej, odebrali poszkodowani w ciągu roku 1854 rs. 604,493 kop. 57¹/₄; pozostało za tém do wypłaty z końcem roku 1854, rs. 737,173 kop. 29¹/₄.

2. Ubezpieczenie ruchomości od pożaru.

Ubezpieczenia ruchomości z końcem roku 1853 tak w miastach, jako i we wsiach wynosiły: ciągłe rs. 41,534,317, czasowe rs. 1,502,334, razem rs. 43,036,651. W ciągu roku 1854, od przybytków potraciwszy ubytki i wystąpienia, ubezpieczenia ciągłe powiększyły się o rs. 3,354,119, ubezpieczenia zaś czasowe zmniejszyły się o rs. 35,292, rzeczywiste więc powiększenie było o rs. 3,318,827, a ogół ubezpieczenia ruchomości z końcem roku 1854 wynosił: ciągłych rs. 44,888,436, czasowych rs. 1,467,042, czyli razem rs. 46,355,478.

Co do składek.

Składki z końcem roku 1853 pozostałe do poboru, wynosiły rs. 161,495 kop. 16, rozpisane na ubezpieczonych w roku 1854, rs. 283,268 kop. 45, było do pobrania razem rs. 444,763 kop. 61; na rachunek tego wpłynęło w roku 1854 rs. 341,929 kop. 3, przeto składki z końcem roku 1854 do pobrania pozostałe, wynosiły sumę rs. 102,834 kop. 58. Wszystkie powyższe liczby okazujące znakomite bardzo powiększenie się zabezpieczeń, a znacznie mniejsze zaległości składek, przekonywają najlepiej o ciągle wzrastającym zaufaniu do tego oddziału instytucji ubezpieczeń, na dobrowolnem przystępowaniu opartej.

Co do wynagrodzeń.

Z wynagrodzeń przyznanych w latach poprzednich a z rozmaitych przyczyn po koniec roku 1853 niepodniesionych, pozostało do wypłaty rs. 16,132 kop. 39³/₄. W ciągu roku 1854 przyznano za pogorzele w tym roku i w latach poprzednich wydarzone, rs. 240,727 kop. 26³/₄, należało razem rs. 256,859 kop. 66³/₄; na rachunek tego wypłacono w ciągu roku 1854 rs. 223,068 kop. 89, pozostało zatem do wypłaty z końcem roku 1854 rs. 33,790 kop. 77³/₄.

3. Ubezpieczenie transportów lądowych i wodnych.

W ciągu roku 1854 przyjęto do ubezpieczenia: transportów lądowych za rs. 1,158,079, transportów wodnych za rs. 2,885,225, razem za sumę rs. 4,043,304. Składki w ciągu roku 1854 pobrane, wynoszą rs. 24,633 kop. 86³/₄. Wynagrodzeń przyznanych w latach poprzednich a po koniec roku 1853 z rozmaitych przyczyn nie podniesionych, pozostało za rs. 851 kop. 91. W ciągu roku 1854 przyznano wynagrodzeń w sumie rs. 26,680 kop. 84³/₄, należało razem rs. 27,532 kop. 75³/₄. Na rachunek tego wypłacono w ciągu roku 1854 rs. 27,381 kop. 44, pozostało zatem do wypłaty z końcem roku 1854 rs. 151 kop. 31³/₄.

4. Zabezpieczenia na życie.

Z końcem roku 1853 wynosiły kapitałów na dożycie rs. 31,506 kop. 2, dochodów dożywnych rocznie po rs. 937 kop. 54³/₄, kapitałów pośmiertnych rs. 479,225, kapitałów na dożycie rs. 1000, dochodów na przeżycie rocznie po rs. 450. W ciągu roku 1854, po potrąceniu ubezpieczeń spełnionych, wykreślonych i wystąpień, przybyło: kapitałów na dożycie za rs. 14,700, dochodów dożywnych rocznie po rs. 115, kapitałów pośmiertnych za rs. 33,750. Ogół zatem ubezpieczeń z końcem roku 1854 pozostałych wynosił: kapitałów na dożycie rs. 46,206 kop. 2, dochodów dożywnych rocznie po rs. 1052 kop. 54³/₄, kapitałów pośmiertnych rs. 512,975, kapitałów na przeżycie rs. 1000, dochodów na przeżycie rocznie rs. 450.

Co do składek.

Składki z końcem roku 1853 do pobrania pozostałe wynosiły rs. 8285 kop. 50, rozpisane w roku 1854 rs. 21,114 kop. 43, było do poboru razem rs. 29,399 kop. 93; na rachunek tego wpłynęło w roku 1854 rs. 25,065 kop. 55³/₄, przeto składki z końcem roku 1854 do pobrania pozostałe wynosiły rs. 4334 kop. 37³/₄. Co do należności za spełnienie ubezpieczeń przypadających: w ciągu roku 1854 przyznano i wypłacono rs. 10,566 kop. 27³/₄.

5. Koszta administracyjne w roku 1854 wynosiły:

1) na służbę dyrekcji ubezpieczeń rs. 70,580; 2) dla władz in-

nych rs. 12,504; 3) na utrzymanie Warszawskiej komendy pożarnej rs. 24,000; 4) dla emerytów za służbę przed rokiem 1824 w dyrekcji spędzoną rs. 603 kop. 25, razem rs. 107,687 kop. 25.

6. Stan funduszu.

Z końcem roku 1853 przewyżka funduszu przy ubezpieczeniu ruchomości wynosiła rs. 273,707 kop. 1; podobnie przy funduszu ubezpieczeń na życie rs. 72,590 kop. 30³/₄, razem rs. 346,297 kop. 31³/₄; brakowało zaś przy funduszu ubezpieczenia zabudowań rs. 114,093 kop. 18³/₄; podobnie przy funduszu ubezpieczenia transportów rs. 12,713 kop. 66³/₄, razem rs. 126,806 kop. 85; cała przewyżka przeto wynosiła tylko rs. 219,490 kop. 46³/₄. Stan ten jednak w ciągu roku 1854 znakomitego doznał polepszenia, albowiem z końcem tego roku przewyżka funduszu była następująca: przy zabudowaniach rs. 98,083 kop. 91³/₄, przy ruchomościach rs. 299,649 kop. 99³/₄, przy ubezpieczeniu na życie rs. 82,654 kop. 45³/₄, razem rs. 480,388 kop. 36³/₄. Przy ubezpieczeniach transportów tylko brak funduszu wzrósł do sumy rs. 15,760 kop. 72³/₄, który sposobem awansu z ogółu funduszu pokryty został. Wykazana jednak powyżej przewyżka zmniejszy się o tyle, o ile przyznane będą wynagrodzenia za wypadki po koniec roku 1854 wydarzone, które do rachunku wprowadzone być nie mogły, dla nieukończonego ich rozpoznania.

7. Stan gotowizny.

Z końcem roku 1854 dyrekcja ubezpieczeń posiadała gotowizny w banku Polskim rs. 614,700, w kasie głównej ubezpieczeń rs. 78,450 kop. 24³/₄, razem rs. 693,150 kop. 24³/₄.

8. Nakoniec co do kas oszczędności przez dyrekcję ubezpieczeń administrowanych, niemających żadnej styczności z funduszami ubezpieczeń, złożone rachunki za rok 1854 wykazują w rezultacie, że uczestnicy tychże kas z końcem roku tego posiadali kapitał rs. 194,170 kop. 87³/₄.

GOSTOMSKIEGO JAKÓBA**EKONOMJA ALBO GOSPODARSTWO ZIEMIAŃSKIE**

dla porządnego sprawowania ludziom politycznym dziwnie pożyteczne.

(Dalszy ciąg).

Dziesiątników nie ma karać urzędnik ręką, aż do pańskiego przyjazdu. A ci dziesiątnicy rozumieją się kmiotkowie naznaczeni od pana którzy, gdzie pan nie mieszka, mają dawać znać, gdy około pańskiego dobra niepilnością urzędników szkody się dzieją, zwłazcza w których imionach pan nie często bywa. Co też mogą być do prawa przysiężnikami.

Sługi i poddanego cnotliwego urząd: życzyć panu sławy, zachowywania dobrego, pożytku bez grzechu.

Złodziejskiego nie kupować albo niewarownego (96); z tego trudność i powietrze i szkoda roście... i do takiegoż rzemiosła pochop! gdyż chłop ni do czego na świecie skłonniejszy jako kraść (97).

O załogę kmiotkom dbać, jaka ma być, aby się zapomagali, a nie łotrzyli. Załogę oszacować; a wedle załogi roli i miejsca, czas do kilku lat na roli. Z pola żytem kopami, — obrachowawszy kopę — po jednej po dwu na każdy rok — wypłacać ma.

Kmiotek kędy rolę puszcza, ma budowanie całe oddać, woły i zasiewek.

Kmiotka poddanego, sługę, pan ma karać jako syna. Bo tem sprawiedliwość z miłosierdziem panuje — przy ojcowskim kazaniu — pomniąc, że przed Bogiem tak dobry jako i pan.

Kmiotek, kędy przyjmuje drugą rolę z jaką przygodą spustoszenia zbudowanie, choćby w tem drugiem budowaniu nie mieszkał, ma go poprawować a nie pustoszyć (choćby też tam syna abo przyjaciela posadzić nie chciał), bo za czasem łatwiej to osadzić, gdy budowaie gotowe bo kmiotkowie lepsi dwaj niż jeden; bo — jak mówią, *ubi populus, ibi obolus* (98) — dwie więcej niż jedna, cztery niż dwie ręce robią.

Kmiotkowie pacholikom dworskim, zwłaszcza tym osobliwie, co robót doglądają, nie mają nic pożyczać ani borgować — i na borg piwa... jako we wsi tak w miasteczkach... nie dawać: bo pan sprawiedliwości czynić za to nie będzie powinien.

Dani (99), kapłuny, gęsi, jajca — co (100) w uboższych wsiach — ma to być *pierwej* wybierano, także też i we wsiach dostateczniejszych *pierwej od chudziny*, bo to i łatwiej i lepiej dostateczniejszy kmiotek umie zachować i na czas panu, kiedy rozkażą, oddać.

(Dalszy ciąg nastąpi).

(Z Tyg. Roln.-Przem. Krak.).

O UPRAWIE BURAKÓW CUKROWYCH

w dobrach Przedziatka w 1850 roku.

(Dalszy ciąg).

Uprawa gruntu pod buraki.

Uprawę gruntu pod buraki można podzielić na 4 części:

a) Siane na roli gnojonej w jesieni.

(96) = Niezabezpieczonego.

(97) Z powodu przeszłego zaniedbania ich w pływopi złemu ulegli — autor stosuje do swych czasów i o tych mówi co ich chłopami zwano.

(98) Gdzie ludzi jest więcej,
Tam mnożniej pieniędzy.

(99) Daniny.

(100) = Zwłaszcza — co przyczynia się do cechy stopnia najwyższego przy wyższym np. *co lepsze to mi dał tj. dał mi najlepsze. Co i przy stopniu najwyższym za jak, ogarniając całą ilość.*

b) Siane na roli gnojonej na wiosnę.

c) Siane po sobie lub innej roślinie okopowej.

d) Siane po roślinach zbożowych poprzednio gnojonych.

a) *Siane na roli gnojonej w jesieni:* W ten czas po wywiezieniu rozrzucić mu gnoj, ten głęboko przyorawszy bronić się, gdy rola trochę obsiedzie, a czas pozwoli, można zredlic i tak zostawiwszy przez zimę: na wiosnę wzdłuż przeorać a gdzie potrzeba przeredlic i zbronować.

b) *Siane na roli gnojonej na wiosnę:* Na ziemię taką rolę przeorawszy ze dwa razy zostawić, a na wiosnę jak najwczesniej gnoj wywieziony i rozrzucony przyorać głęboko, dalej zredliwszy zbronować.

c) *Siane po sobie lub innej roślinie okopowej:* Wtedy się tylko redli na zimę, a na wiosnę raz wzdłuż przeorawszy w szerokie składy, przeciąga się broną.

d) *Siane po roślinach zbożowych poprzednio gnojonych:* Po zdżeniu rośliny zaraz należy ściernie płytko podbrać, a dla przedszego przegniłcia przeciągnąć broną, na zimę jeszcze w poprzek zorać jak najgłębiej, a na wiosnę zorawszy wzdłuż zbronować.

Tak mając rolę przygotowaną porobić trzeba urzechy, i lekko walcem zrównać, aby łatwiej było przy sadzeniu znacznikiem robić dotki, tudzież po części aby zatrzymać wilgoć w roli.

Do orania czyli przewracania ziemi, używa się tu jak wszędzie w tej okolicy pługa lub sochy.

Do spulchniania warstwy spodniej *Głębosza*,

Do redlenia redla zwyczajnego a teraz zaczęto używać *Redła* (Raar safcu), które z bardzo dobrym skutkiem może się zastosować przy uprawie buraków, z przyczyny iż głęboko rolę spulchnia. Redło to pospolicie jest używane w Żulawach do uprawy gruntu pod takie rośliny, które głęboko rolę spulchnioną potrzebują (4 konie i 1 człowiek, który koniami kieruje a tem samem i redłem, mogą zrobić dziennie 3 morgi).

Do robienia urzechów, używa się *redelka na kółkach* podobnego do sochy, lecz z jednym sośnikiem i na obiedwie strony odkładnice.

Dobroć nasienia burakowego.

Pierwszą główną zasadą pomyslnego plonu z buraków jak mieć nasienie dobre, tj. świeże, nie zepsute i dobrego gatunku, więc najlepiej byłoby gdyby każdy uprawiający buraki, mógł u siebie takowe produkować, (co właśnie ma miejsce w dobrach tutejszych). Lecz przy kupnie chcąc poznać dobroć nasienia, potrzeba uważać, aby ziarnka były duże, dorodne i koloru światło-żółtego w zielonawy wpadającego, co oznacza dobre przechowanie i świeżość, z takiego nasienia można się spodziewać i prędkiego obejścia, co jest wielkiej wagi i odpowiedniego plonu.

Powierzanie nasienia gruntowi.

Gdy rola została zoraną w urzechy, zaraz przystąpić do sadzenia (starać się ile możności trzeba, aby nigdy nie zrobić więcej urzechów, tylko ile można przez dzień zasadzić, gdyż ziarnka posadzone w świeżo zoraną rolę, lepiej można zasypać i z ziemią złączyć, i prędzej doleko obchodzą), każdym rzadkiem idzie jedna kobieta lub chłopak i robi zna

